

2023 CUMHURBAŞKANI SEÇİMİ SONUÇLARIN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

BAKİ LALEOĞLU, FATMA ZEHRA ÖZDEMİR

2023 CUMHURBAŞKANI SEÇİMİ

SONUÇLARIN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

BAKİ LALEOĞLU

Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun olmuştur. Çalıştığı konular arasında siyasi partiler, hükümet, seçim ve parti sistemleri ile Türkiye siyasi hayatı yer almaktadır. SETA Siyaset Araştırmaları bünyesinde araştırmacı olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

FATMA ZEHRA ÖZDEMİR

2017'de Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Felsefe Bölümü'nden, 2022'de de Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun olmuştur. Yüksek lisansını Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde tamamlamıştır. Aynı üniversite ve bölümde doktora eğitimine devam etmektedir. SETA Siyaset Araştırmaları bünyesinde araştırma asistanı olarak çalışmaktadır. Çalıştığı konular arasında siyaset felsefesi, siyasi ideolojiler ve gençlik sosyolojisi gibi konular bulunmaktadır.

COPYRIGHT © 2023

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımını yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SETA Yayınları 234
I. Baskı: Haziran 2023
ISBN: 978-625-8322-86-6
Editör: Berrin Çalışkan

Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 9885 | Faks: 202 223 6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstraße 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM
Tel: +32 2 313 39 41

2023 CUMHURBAŞKANI SEÇİMİ SONUÇLARIN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Baki Laleoğlu, Fatma Zehra Özdemir

Katkıda Bulunan: Fatma Kűbra Aldemir

SETA

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادیة والاجتماعیة

İÇİNDEKİLER

ÖZET | 7

GİRİŞ: CUMHURBAŞKANI SEÇİMİNİN GENEL SONUÇLARI | 9

SEÇİMLERE KATILIM | 13

SEÇİMİN İLK TURUNUN İL BAZLI SONUÇLARI | 19

SEÇİMİN İKİNCİ TURUNUN İL BAZLI SONUÇLARI | 21

ADAYLARIN İKİNCİ TURDA OYLARINI EN FAZLA ARTIRDIĞI İLLER | 25

BÜYÜKŞEHİRLERDEKİ SEÇİM SONUÇLARI | 29

DEPREM BÖLGESİ SONUÇLARI | 33

BÖLGELERE GÖRE SONUÇLAR | 37

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ | 41

ÖZET

Türkiye, bir cumhuriyet olarak yüz yaşını tamamlarken yeni yüzyılda birbirine tamamen zıt ancak yeni bir istikamet çizme iddiasındaki iki aday arasında seçimini yaptı. Adaylardan mevcut cumhurbaşkanı, Cumhuriyet'in aday ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, "Türkiye Yüzyılı" kavramsallaştırması altında küresel bir kutup olarak Türkiye'yi işaret etti ve yeni yüzyıl iddiasını bu çatı kavram altında kapsayıcı yaklaşım üzerine kurdu.¹ Böylelikle Cumhuriyet'in kurucu hedefi olan muasır medeniyet seviyesini aşmayı dönemin gereklilikleri doğrultusunda yenileyerek yeni bir "kızılma" olarak tekrar iddia haline getirdi.²

Diğer ana aday CHP genel başkanı ve muhalefet blokunun ortak adayı Kemal Kılıçdaroğlu ise "Cumhuriyet'in ikinci yüzyılı" üzerinden bir kavramsallaştırma yaparak "yeniden inşa" söylemini öne çıkardı. Ancak bu söylem, Kılıçdaroğlu'nun karizmatik olmayan liderlik tarzı, muhalefet blokunun karmaşık, çok aktörlü yapısı ve iç rekabeti, buna ek olarak yanlış aday ve seçim stratejisi sonucu zayıf kaldı.³ Öte yandan diğer iki aday Sinan Oğan ve Muharrem İnce ise popülist, milliyetçi, Atatürkçü vb. söylemler üzerinden kurdukları "üçüncü yol" stratejisiyle ön plana çıkmaya çalıştı. Ancak Muharrem İnce, kendisine yönelik baskı ve iftiralar

1 Burhanettin Duran, "Türkiye Yüzyılı Vizyonu Nedir, Ne Değildir?", *Kriter*, Cilt: 7, Sayı: 74, (Aralık 2022).

2 Burhanettin Duran, "Türkiye Yüzyılı: Cumhuriyeti Yükseltmek", *Sabah*, 29 Ekim 2022.

3 Burhanettin Duran, "Kokteyl Vizyon", *Sabah*, 6 Aralık 2022.

sonucu adaylıktan son anda çekildi.⁴ Oğan ise yüzde 5’lik oy alarak kendini ikinci tur öncesinde daha popüler bir aktör haline getirdi.

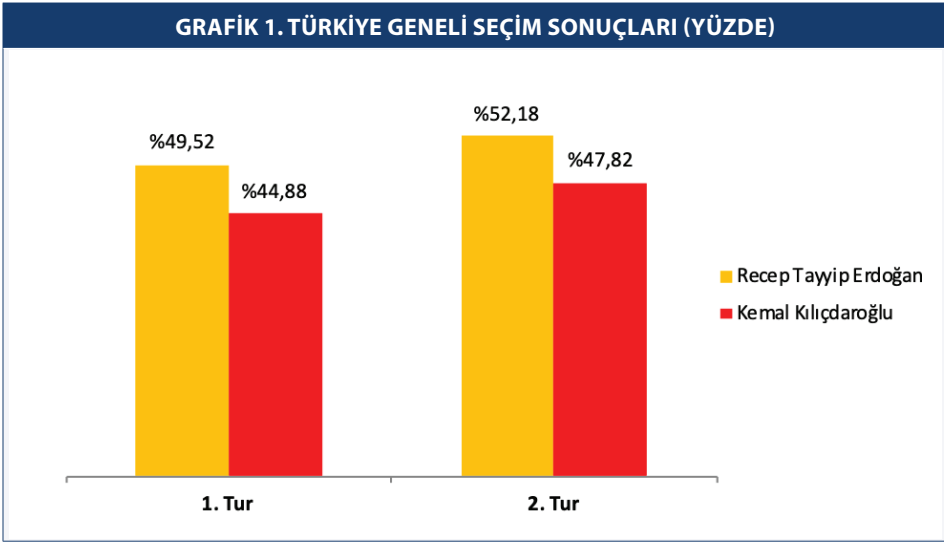
Tüm bunların paralelinde Türkiye Cumhuriyeti’nin on ikinci Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 28 Mayıs’ta gerçekleştirilen cumhurbaşkanı seçiminin ikinci turu neticesinde yüzde 52,18’lik oy oranıyla rakibi Kılıçdaroğlu’nu yeniden mağlup ederek sandıktan galip çıktı. Böylelikle beş yıl daha görev yapmak üzere Türkiye’nin cumhurbaşkanı seçildi.

Türkiye, tüm seçim dönemlerinde bir klişe olarak tekrarlanan ve doğruluk payı da taşıyan bir tanımlamayla oldukça kritik bir seçimi geride bıraktı. Seçimlerin siyasal sonuç ve anlamının ötesinde ilk kez iki türlü seçim tecrübe edildi. Buna ek olarak muhalefet bloku, Ata İttifakı ve Sinan Oğan dışında ilk kez HDP dahil bir bütün olarak tek bir çatı adayı destekledi. Dolayısıyla Türkiye 2023 seçimleri ile birlikte teknik ve stratejik açıdan ilk kez bazı pratiklerle tanıştı.

Elinizdeki rapor bu ve benzeri pratik ve detayları verileri baz alarak, sayısal açıdan ve karşılaştırmalı bir biçimde ancak cumhurbaşkanı seçimi özelinde analiz etmektedir. Öte yandan raporun dikey aksını birinci ve ikinci tur seçimleri, yatay aksını ise Erdoğan ve Kılıçdaroğlu’nun aldıkları oylar oluşturmaktadır. Bu doğrultuda genel seçim sonuçlarının yanında yurt içi ve yurt dışı oylar, katılım ve geçerli oy oranları, ilk ve ikinci tur arasındaki oy farklılıkları, büyükşehirler, deprem bölgesi, Türkiye’nin coğrafi bölgeleri gibi çeşitli başlık ve açılardan seçim incelenmektedir. Dolayısıyla görselleştirmelerin yardımıyla ve olabilecek en basit şekliyle karşılaştırmalı ve sayısal bir seçim analizi amaçlanmaktadır.

4 Baki Laleoğlu, “Kılıçdaroğlu’nun ‘İnce’ Problemi”, *Kriter*, Cilt: 8, Sayı: 79, (Mayıs 2023).

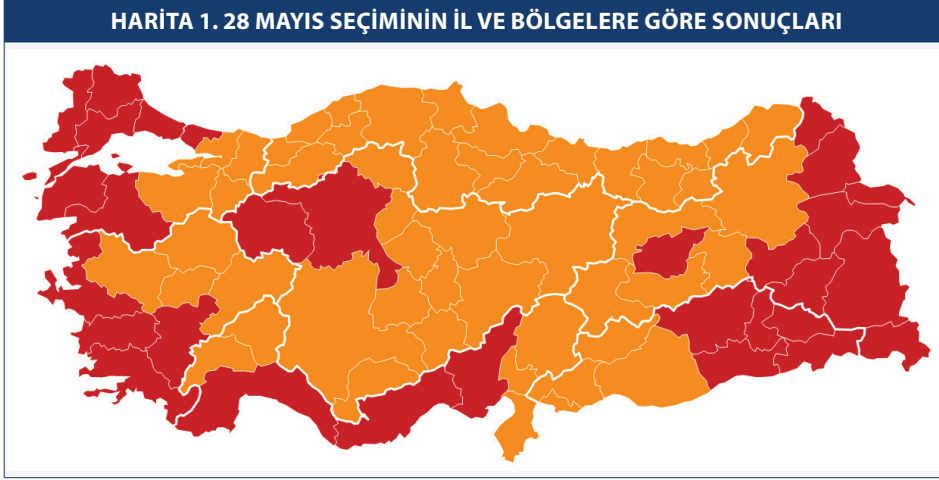
GİRİŞ: CUMHURBAŞKANI SEÇİMİNİN GENEL SONUÇLARI⁵

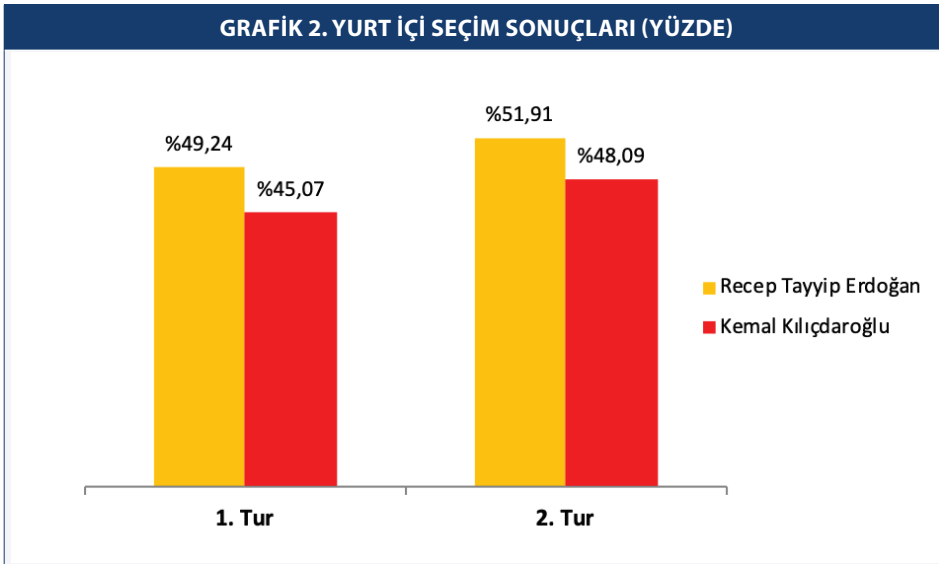
14 Mayıs'ta gerçekleştirilen cumhurbaşkanı seçiminde Recep Tayyip Erdoğan yurt içi, yurt dışı ve gümrük sandıkları dahil olmak üzere Türkiye genelinde yüzde 49,52 oranında oy almıştır. Kemal Kılıçdaroğlu'nun ise yurt içi, yurt dışı ve gümrük sandıkları dahil toplam oy oranı yüzde 44,88'dir. Adaylardan birinin yüzde 50 sınırını aşamaması sebebiyle 28 Mayıs'ta cumhurbaşkanı seçiminin ikinci turu gerçekleştirilmiştir. İkinci turda ise Erdoğan yüzde 52,18 oranıyla seçimleri

⁵ Çalışmadaki geçmiş seçim verileri YSK ve TÜİK'ten alınarak yazarlar tarafından işlenmiştir. Çalışma tamamlandığında YSK henüz 2023 kesin sonuçlarını açıklamadığı için 2023 verileri AA'nın kesin olmayan sonuçlarından derlenmiştir.

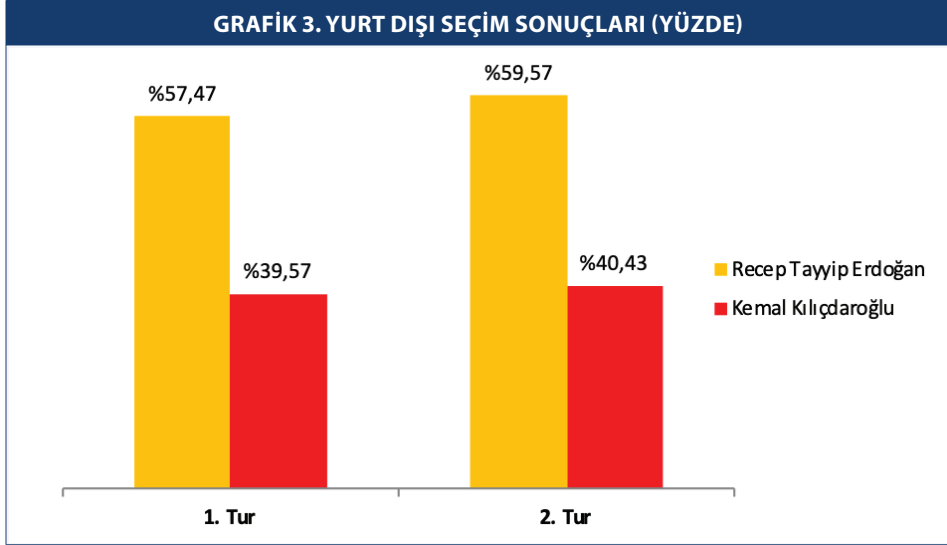
kazanmıştır. Kılıçdaroğlu'nun oy oranı ise yüzde 47,82 seviyesinde kalmıştır. 28 Mayıs seçimi nihayetinde ortaya çıkan harita şu şekildedir:

Sarı renkle işaretli olanlar 28 Mayıs seçimini Erdoğan'ın önde tamamladığı il ve bölgeleri; kırmızı renkle işaretli olanlar ise Kılıçdaroğlu'nun seçimi önde tamamladığı il ve bölgeleri göstermektedir. Haritadan da anlaşıldığı gibi Erdoğan, Karadeniz bölgesinin tamamında ve İç Anadolu'nun büyük bir kısmında yer alan illerde daha fazla oy almıştır. Kılıçdaroğlu'nun daha etkin olduğu iller Marmara ve Ege kıyı şeridi ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yer almaktadır. Buna karşın söz konusu bölgelerde Erdoğan'ın Kılıçdaroğlu ile rekabeti sürdürdüğünü söylemek mümkündür.

Adayların yurt içi oylarına bakıldığında ise Erdoğan'ın birinci turda yüzde 49,24 ve Kılıçdaroğlu'nun yüzde 45,07 oranında oy aldığı görülmektedir. İkinci turda ise Erdoğan'ın yurt içi oy oranı yüzde 51,91'e ve Kılıçdaroğlu'nun oy oranı yüzde 48,09'a yükselmiştir. İlk turda iki isim arasındaki fark yüzde 4,17 iken ikinci turda bu fark yüzde 3,82 olmuştur.

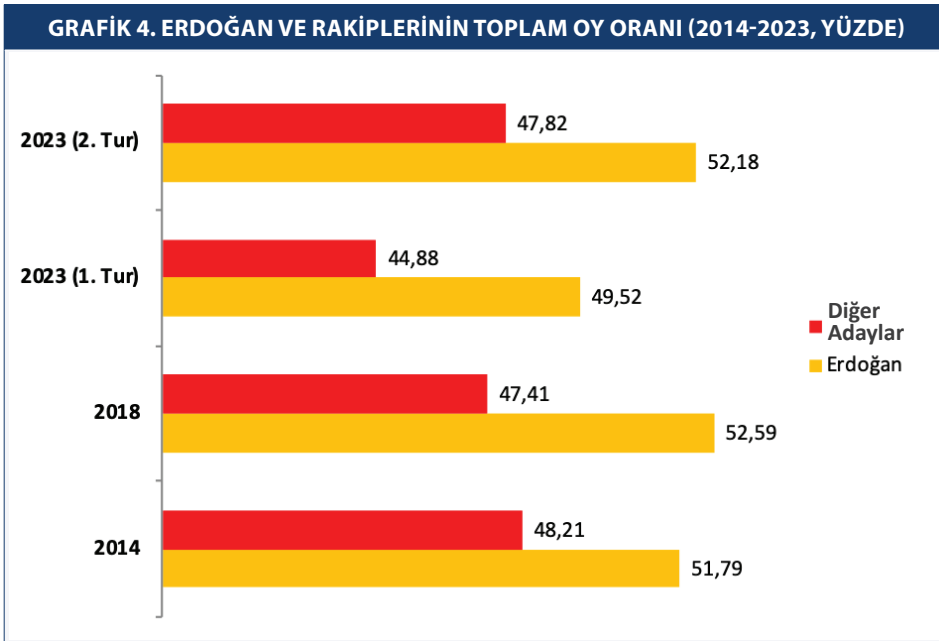
Yurt dışı oylarında ise Erdoğan'ın Kılıçdaroğlu ile arasındaki farkı açtığı görülmektedir. Birinci turda Erdoğan'ın yurt dışı oy oranı yüzde 57,47 iken bu oran ikinci turda yüzde 59,57'ye yükselmiştir. Kılıçdaroğlu'nun ise birinci turda yüzde 39,57 olan oy oranı ikinci turda 40,43'ü bulmuştur. Birinci turda iki aday arasındaki fark yüzde 17,9 iken ikinci turda bu fark yüzde 19,14'e yükselmiştir.

TABLO 1. ADAYLARIN OY SAYILARI VE ORANLARI

Recep Tayyip Erdoğan						
	1. Tur	2. Tur	Fark	1. Tur (Yüzde)	2. Tur (Yüzde)	Fark (Yüzde)
Toplam Oy Sayısı	27.133.837	27.834.692	700.855	49,52	52,18	2,66
Yurt İçi Oy Sayısı	26.086.097	26.690.520	604.423	49,24	51,91	2,67
Yurt Dışı Oy Sayısı	1.047.740	1.144.172	96.432	57,47	59,57	2,10
Kemal Kılıçdaroğlu						
	1. Tur	2. Tur	Fark	1. Tur (Yüzde)	2. Tur (Yüzde)	Fark (Yüzde)
Toplam Oy Sayısı	24.594.932	25.504.552	909.620	44,88	47,82	2,94
Yurt İçi Oy Sayısı	23.873.505	24.727.845	854.340	45,07	48,09	3,02
Yurt Dışı Oy Sayısı	721.427	776.707	55.280	39,57	40,43	0,86

Tablo 1'den de anlaşıldığı üzere yurt içi ve yurt dışı toplamında Erdoğan birinci turda 27 milyon 133 bin 837 oy almıştır. Kılıçdaroğlu'nun oy sayısı ise 24 milyon 594 bin 932'dir. Bu da ilk turda Erdoğan ve Kılıçdaroğlu arasındaki farkının yaklaşık 2,5 milyon olduğunu göstermektedir. İkinci turda ise Erdoğan mevcut oylarına 700 bin 855 (yüzde 2,66) oy eklemiştir. Kılıçdaroğlu da ikinci turda 909 bin 620 (yüzde 2,94) oy daha almıştır.

İkinci turda Erdoğan yurt içi oy oranını 2,67 ve Kılıçdaroğlu yurt içi oy oranını 3,02 puan artırmıştır. Yurt dışında ise Erdoğan'ın oylarını 2,10 ve Kılıçdaroğlu'nun 0,86 oranında artırdığı görülmektedir.

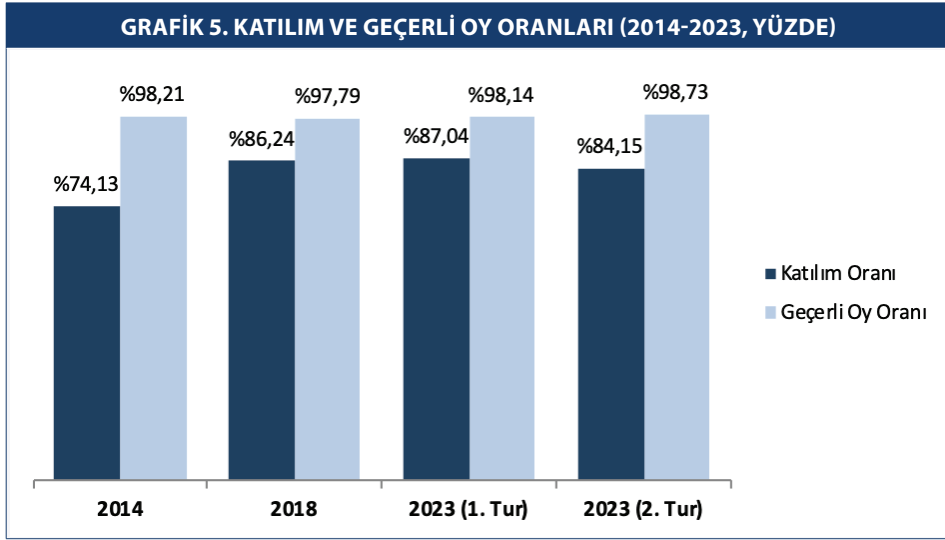
Ülkemizde 2014'ten beri cumhurbaşkanı halk tarafından seçilmektedir. Bu bağlamda 2014'te Recep Tayyip Erdoğan'ın karşısında Ekmeleddin İhsanoğlu ve Selahattin Demirtaş yer almıştır. Erdoğan yüzde 51,79 oranında oy alırken rakiplerinin toplam oyu yüzde 48,21 olmuştur. 2018'de ise Erdoğan'ın karşısında Muharrem İnce, Meral Akşener, Selahattin Demirtaş, Temel Karamollaoğlu ve Doğu Perinçek aday olmuştur. Bu seçimlerde de Erdoğan yüzde 52,59 oranında ve rakipleri de yüzde 47,41 oranında oy almıştır. 2023 seçiminde ise rakibi Kemal Kılıçdaroğlu muhalif kanadın çoğunlukla üzerinde uzlaştığı aday olarak seçime girmiştir. İlk turda seçimi Erdoğan'ın gerisinde bitiren Kılıçdaroğlu, ikinci turda da bu zamana kadar Erdoğan'ın rakiplerinin aldığı toplam oyun üzerine çıkamamıştır.

SEÇİMLERE KATILIM

TABLO 2. CUMHURBAŞKANI SEÇİMİ SEÇMEN VERİLERİ (2014-2023)

	2014	2018	2023 (1. Tur)	2023 (2. Tur)
Kayıtlı Seçmen Sayısı	55.692.841	59.367.469	64.145.504	64.197.419
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	41.283.627	51.197.959	55.833.153	54.023.616
Katılım Oranı (Yüzde)	74,13	86,24	87,04	84,15
Geçerli Oy Sayısı	40.545.911	50.068.627	54.796.049	53.339.244
Geçerli Oy Oranı (Yüzde)	98,21	97,79	98,14	98,73
Geçersiz Oy Sayısı	737.716	1.129.332	1.037.104	684.372
Geçersiz Oy Oranı (Yüzde)	1,78	2,20	1,85	1,26

2014'te yaklaşık 56 milyon olan kayıtlı seçmen sayısı 2018'de 59 milyona ve 14 Mayıs 2023'te 64 milyona yükselmiştir. On sekiz yaşını dolduran yeni seçmenler eklendiğinde 28 Mayıs seçiminde kayıtlı seçmen sayısı 64 milyon 197 bin 419 olmuştur. Diğer taraftan 2014'te yüzde 74,13 olan katılım oranı 2018'de yüzde 86,24'e ve 14 Mayıs 2023'te de yüzde 87,04'e yükselmiştir. Bu aynı zamanda Türkiye'de gerçekleştirilen en yüksek katılımlı seçimi ifade etmektedir. Ancak ikinci tur seçimlerinde ise katılım oranı yüzde 84,15'e gerilemiştir.

Bununla birlikte geçerli oy oranı ikinci turda artarken geçersiz oy oranı ise düşmüştür. Nitekim birinci turda 1 milyon 37 bin 104 oy geçersiz sayılmışken bu sayı ikinci turda 684 bin 372'ye gerilemiştir. 2014'ten bu yana da cumhurbaşkanı seçimindeki en düşük geçersiz oy oranı (yüzde 1,26) ikinci turda gerçekleşmiştir.

TABLO 3. CUMHURBAŞKANI SEÇİMİ YURT İÇİ SEÇMEN VERİLERİ (2014-2023)

	2014	2018	2023 (1. Tur)	2023 (2. Tur)
Kayıtlı Seçmen Sayısı	52.894.114	56.322.632	60.721.745	60.771.326
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	40.753.492	49.671.344	53.993.683	52.093.274
Katılım Oranı (Yüzde)	77,00	88,19	88,92	85,72
Geçerli Oy Sayısı	40.019.352	48.562.084	52.972.934	51.414.365
Geçerli Oy Oranı (Yüzde)	98,20	97,77	98,11	98,70
Geçersiz Oy Sayısı	734.140	1.109.260	1.020.749	674.682
Geçersiz Oy Oranı (Yüzde)	1,80	2,23	1,89	1,30

Yalnızca yurt içi seçmen verileri değerlendirildiğinde birinci turda 60 milyon 721 bin 745 olan kayıtlı seçmen sayısı 60 milyon 771 bin 326'ya yükselmiştir. Buradan da 28 Mayıs'ta 49 bin 581 gencin on sekiz yaşını doldurarak ilk kez oy kullandığı anlaşılmaktadır. Oy kullanan seçmen sayısının ise düştüğü görülmektedir. Nitekim ilk turda yüzde 88,92 olan seçimlere katılım oranı ikinci turda 3,2 puan kayıpla yüzde 85,72'ye düşmüştür. Buna karşın birinci tura göre geçerli oy oranı yaklaşık 0,6 puan artarken geçersiz oy oranı ise 0,6 puan düşmüştür.

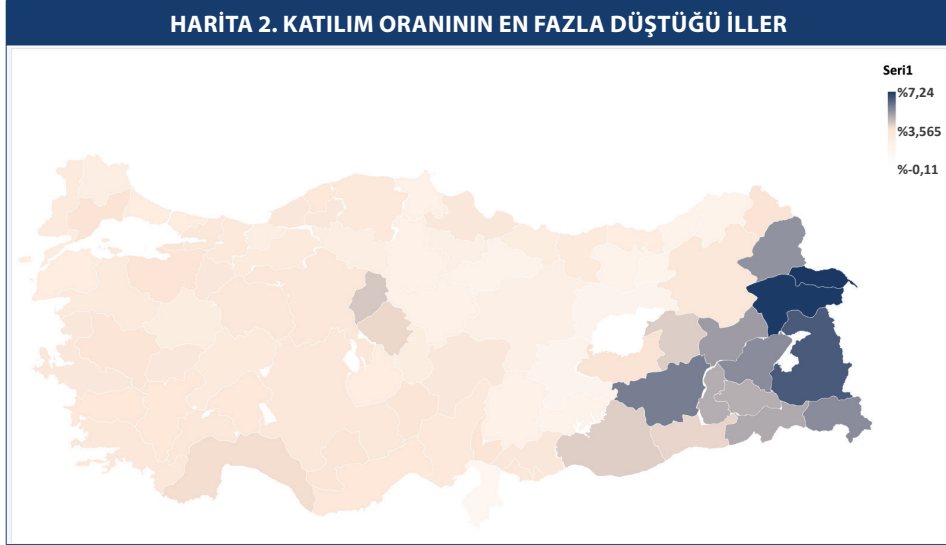
TABLO 4. KATILIMIN EN YÜKSEK OLDUĞU ON İL (YÜZDE)				
	1. Tur		2. Tur	
1	Düzce	92,34	Düzce	89,81
2	Amasya	92,20	Amasya	89,78
3	Manisa	92,06	Kütahya	89,35
4	Kütahya	92,01	Çanakkale	88,94
5	Bilecik	92,01	Bilecik	88,87
6	Denizli	91,73	Erzincan	88,84
7	Çanakkale	91,71	Bolu	88,78
8	Sakarya	91,66	Tokat	88,78
9	Bolu	91,62	Sakarya	88,67
10	Kocaeli	91,61	Manisa	88,65

Birinci tur seçiminde katılım en yüksek olduğu on il sırasıyla Düzce, Amasya, Manisa, Kütahya, Bilecik, Denizli, Çanakkale, Sakarya, Bolu ve Kocaeli'dir. Bu on il arasında katılım oranı en yüksek yüzde 92,34 ve en düşük yüzde 91,61'dir. İkinci turda ise seçime katılım oranının en yüksek olduğu iller sırasıyla Düzce, Amasya, Kütahya, Çanakkale, Bilecik, Erzincan, Bolu, Tokat, Sakarya ve Manisa'dır. Bu illerde de katılım oranı en yüksek yüzde 89,81 ve en düşük yüzde 88,65 düzeyinde gerçekleşmiştir.

TABLO 5. KATILIMIN EN DÜŞÜK OLDUĞU ON İL (YÜZDE)				
	1. Tur		2. Tur	
1	Ağrı	72,96	Ağrı	65,81
2	Bingöl	78,69	Iğdır	71,92
3	Muş	78,71	Van	72,24
4	Van	78,76	Muş	73,58
5	Iğdır	79,16	Kars	74,27
6	Kars	79,60	Bingöl	74,61
7	Malatya	81,75	Diyarbakır	76,09
8	Diyarbakır	81,87	Bitlis	76,52
9	Şanlıurfa	81,95	Şanlıurfa	77,89
10	Adıyaman	81,98	Hakkari	78,14

Yurt içinde katılımın en düşük olduğu illerin çoğunlukla Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yer aldığı görülmektedir. Birinci turda katılımın en düşük gerçekleştiği il yüzde 72,96 ile Ağrı'dır. Ağrı'yı Bingöl, Muş, Van, Iğdır, Kars, Malatya, Diyarbakır, Şanlıurfa ve Adıyaman takip etmiştir. İkinci turda ise bu

oranlar daha da düşüş göstermiştir. İkinci turda katılımın en düşük olduğu il yine Ağrı olmakla birlikte bu ildeki katılım birinci tura göre yaklaşık 7,2 puan düşerek yüzde 65,81'e gerilemiştir. Katılımın en düşük olduğu ikinci il yüzde 71,92 ile Iğdır olmuştur. Iğdır'ı Van, Muş, Kars, Bingöl, Diyarbakır, Bitlis, Şanlıurfa ve Hakkari takip etmiştir.

Birinci tura kıyasla katılımın düştüğü illeri Harita 2'de görmek mümkündür. Katılım oranının en fazla düştüğü iller haritada koyu renkle gösterilmiştir. Buna göre Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki illerde katılım oranlarında keskin bir şekilde düşüş olduğu gözlemlenmektedir. Katılımın en fazla düştüğü on il Tablo 6'da yer almaktadır.

TABLO 6. KATILIMIN EN FAZLA DÜŞTÜĞÜ ON İL (YÜZDE)				
	İller	1. Tur	2. Tur	Fark
1	Iğdır	79,16	71,92	-7,24
2	Ağrı	72,96	65,81	-7,15
3	Van	78,76	72,24	-6,52
4	Diyarbakır	81,87	76,09	-5,78
5	Hakkari	83,62	78,14	-5,48
6	Bitlis	81,99	76,52	-5,47
7	Kars	79,60	74,27	-5,33
8	Muş	78,71	73,58	-5,13
9	Şırnak	84,68	79,84	-4,84
10	Batman	85,04	80,28	-4,76

28 Mayıs seçiminde 14 Mayıs'a kıyasla katılımın en fazla düştüğü iller de ağırlıklı olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yer almaktadır. Iğdır'da katılım yüzde 7,24 oranında düşerken benzer şekilde Ağrı'da da 72,96 olan katılım oranı ikinci turda yüzde 7,15'lik gerilemeyle yüzde 65,81 olmuştur. Van'da bu düşüş yüzde 6,52 ve Diyarbakır'da yüzde 5,78 oranında gerçekleşmiştir. Hakkari'de birinci turdaki katılım oranı yüzde 5,48, Bitlis'te yüzde 5,47 ve Kars'ta 5,33 oranlarında düşmüştür. Bu illeri Muş, Şırnak ve Batman takip etmiştir.

TABLO 7. CUMHURBAŞKANI SEÇİMİ YURT DIŞI SEÇMEN VERİLERİ (2014-2023)

	2014	2018	2023 (1. Tur)	2023 (2. Tur)
Kayıtlı Seçmen Sayısı	2.798.726	3.044.837	3.423.759	3.426.183
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	530.135	1.526.615	1.839.470	1.930.342
Katılım Oranı (Yüzde)	18,94	50,14	53,73	56,34
Geçerli Oy Sayısı	526.559	1.506.543	1.823.115	1.920.879
Geçerli Oy Oranı (Yüzde)	99,33	98,69	99,11	99,51
Geçersiz Oy Sayısı	3.576	20.072	16.355	9.463
Geçersiz Oy Oranı (Yüzde)	0,67	1,31	0,89	0,49

Son olarak yurt dışı seçmen verilerine bakıldığında 2014'te yüzde 18,94 ve 2018'de yüzde 50,14 olan katılım oranı 14 Mayıs 2023'te yüzde 53,73'e yükselmiştir. 28 Mayıs'ta ise bu oran 2,61 puan artarak yüzde 56,34 seviyesine ulaşmıştır. Bu da yurt dışı özelinde en yüksek katılımı seçimi ifade etmektedir. Genel toplamda ve yurt içinde olduğu gibi yurt dışında da geçerli oy sayısı bir önceki tura göre artarken geçersiz oy sayısı da düşmüştür.

SEÇİMİN İLK TURUNUN İL BAZLI SONUÇLARI

Cumhurbaşkanı adaylarının ilk turda en yüksek oy oranına ulaştıkları iller Tablo 8, 9 ve 10'da yer almaktadır.

TABLO 8. ERDOĞAN'IN EN FAZLA OY ALDIĞI İLLER (BİRİNCİ TUR, YÜZDE)		
1	Bayburt	78,86
2	Gümüşhane	74,42
3	Rize	72,79
4	Yozgat	72,70
5	Çankırı	72,14
6	Kahramanmaraş	71,88
7	Aksaray	71,53
8	Sivas	69,40
9	Malatya	69,39
10	Konya	68,94

Tablo 8'den de anlaşıldığı üzere Erdoğan'ın ilk turda en yüksek oy oranına ulaştığı iller geleneksel olarak yine Erdoğan ve AK Parti'nin "kalesi" olarak adlandırılan yerlerdir. Bu bölgelerde geçmiş seçim sonuçlarına paralel bir sonuç ortaya çıkmıştır. Ancak Erdoğan'ın depremin merkez üssü illerinden Kahramanmaraş ve deprem bölgesi illerinden Malatya'da en yüksek oranlarından birine ulaşması ayrıca dikkat çekicidir.

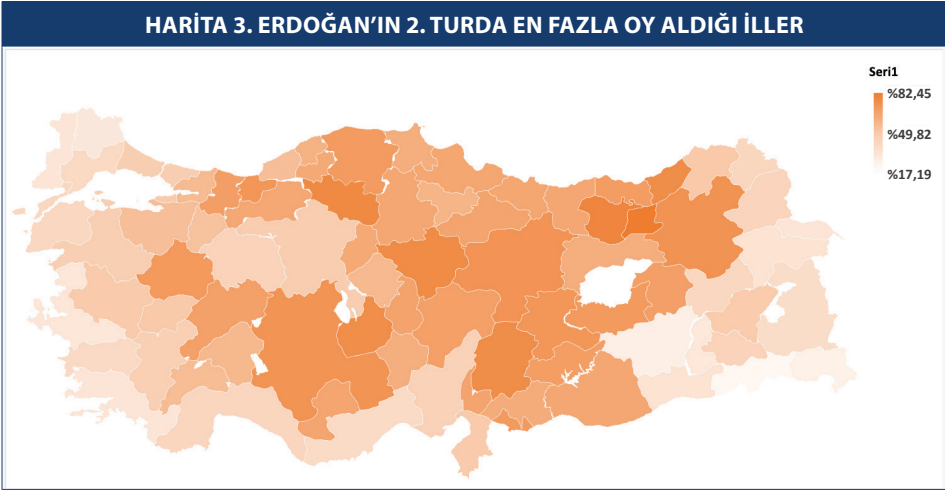
Sıra	İl	Yüzde
1	Tunceli	80,26
2	Şırnak	75,85
3	Hakkari	72,32
4	Diyarbakır	71,96
5	Batman	67,57
6	Mardin	66,11
7	Ağrı	65,80
8	Kırklareli	65,02
9	Edirne	63,46
10	İzmir	63,31

Kılıçdaroğlu'nun ilk turda en yüksek oy aldığı iller incelendiğinde en yüksek oy oranına ulaştığı yedi ilin geleneksel anlamda HDP'li seçmenlerin yoğunlukta olduğu seçim çevreleri olması dikkat çekicidir. Buna kıyasla yine CHP'nin Kırklareli, Edirne ve İzmir gibi kendi seçmeni bağlamında güçlü olduğu illerin söz konusu Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerindeki illerin ardından geldiği görülmektedir.

Sıra	İl	Yüzde
1	İğdır	11,94
2	Kayseri	8,83
3	Bilecik	8,12
4	Karabük	7,91
5	Karaman	7,91
6	Bolu	7,50
7	Isparta	7,48
8	Bursa	7,46
9	Eskişehir	7,31
10	Kastamonu	7,15

Sinan Oğan'ın en yüksek oy yüzdesine ulaştığı iller ise memleketi İğdır'ın yanında daha çok milliyetçi ve/veya muhafazakar, diğer bir ifadeyle geleneksel anlamda sağ seçmenin yoğun bulunduğu illerdir. Ancak özellikle Kayseri, Bursa ve Eskişehir gibi büyükşehirler ayrıca dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda Oğan'ın büyük oranda reaksiyoner seçmenlerin oylarını topladığı düşünüldüğünde söz konusu büyükşehirlerde reaksiyoner seçmenlerin diğer büyükşehirlerle kıyasla daha fazla ön plana çıktığı söylenebilir.

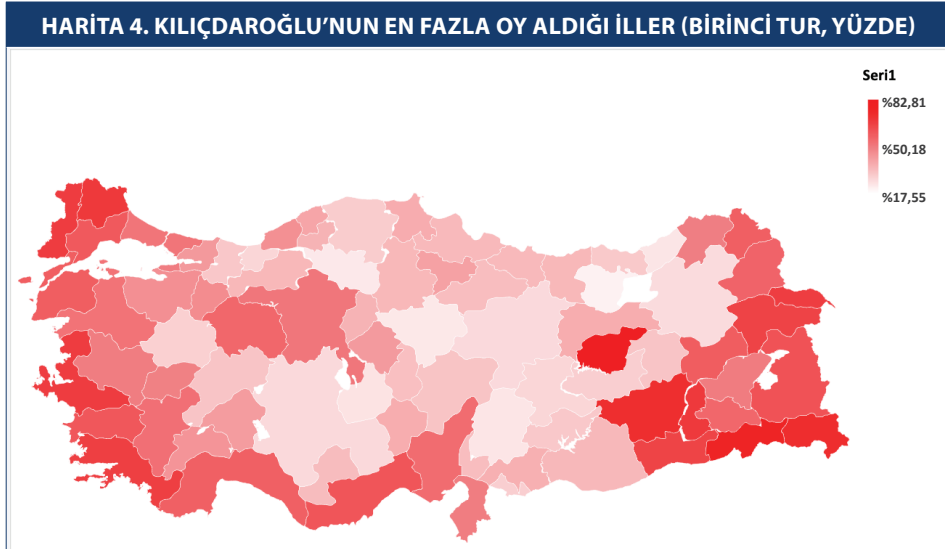
SEÇİMİN İKİNCİ TURUNUN İL BAZLI SONUÇLARI

Harita 3'te koyu renkle belirtilen alanlar Erdoğan'ın ikinci turda en çok oy aldığı illeri göstermektedir. Buna göre haritadan yola çıkarak Erdoğan'ın en yüksek oy aldığı illerin genellikle Karadeniz ve İç Anadolu bölgelerinde yer aldığını söylemek mümkündür. Erdoğan'ın en fazla oy aldığı on il ise Tablo 11'de yer almaktadır.

Sıra	İl	Yüzde
1	Bayburt	82,45
2	Gümüşhane	78,54
3	Çankırı	76,76
4	Yozgat	76,36
5	Rize	75,86
6	Kahramanmaraş	75,77
7	Aksaray	75,38
8	Erzurum	73,56
9	Sivas	73,09
10	Konya	72,99

Sonuçlar göstermektedir ki ilk tur ile ikinci tur seçimler arasında Erdoğan'ın aldığı oylar bağlamında önemli bir paralellik bulunmaktadır. Ancak dikkat çekici bir farklılık olarak Erdoğan'ın ikinci turda en fazla oy aldığı yerler arasında Erzurum önemli bir sıçrama yapmış ve desteğini yaklaşık 5 puan artırmıştır.

Harita 4'te koyu renkle işaretli olan iller ikinci turda Kılıçdaroğlu'nun en fazla oy aldığı yerleri ifade etmektedir. Haritadan da anlaşıldığı üzere Kılıçdaroğlu en fazla oyu Tunceli'den almıştır. Bunun yanı sıra Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki iller geçmiş seçimlerden farklı olarak Kılıçdaroğlu'nun en yüksek oy aldığı yerleri oluşturmuştur. Öte yandan geleneksel olarak CHP'nin en fazla oy aldığı Marmara ve Ege kıyısı şeridi de bu seçimde Kılıçdaroğlu'nun seçimi önde

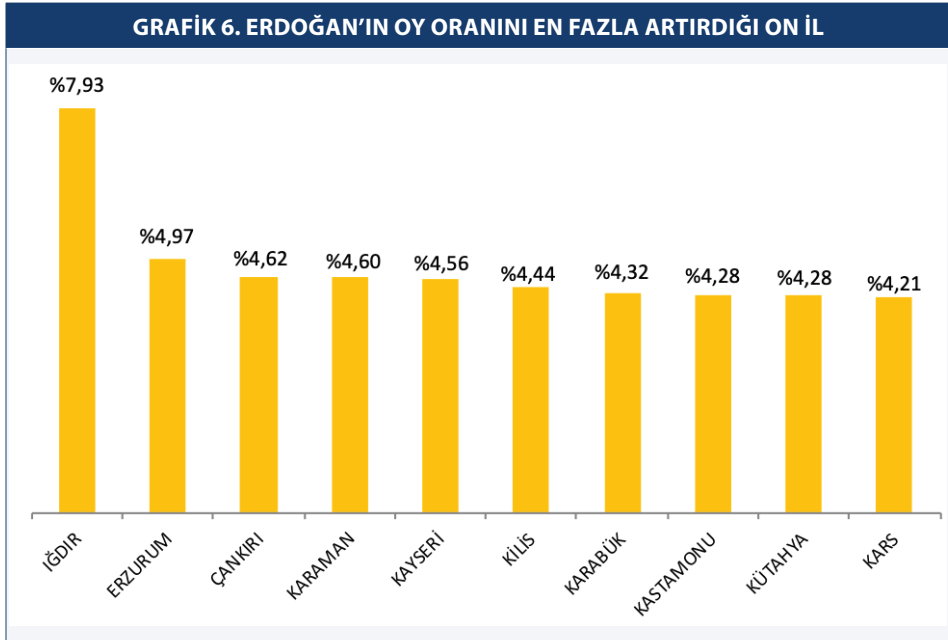
bitirdiği bölgelerdir. Bu bağlamda Kılıçdaroğlu'nun en fazla oy aldığı iller Tablo 12'de sıralanmıştır.

Sıra	İl	Yüzde (%)
1	Tunceli	82,81
2	Şırnak	76,30
3	Hakkari	72,11
4	Diyarbakır	71,66
5	Kırklareli	68,42
6	Batman	68,06
7	İzmir	67,13
8	Edirne	66,91
9	İğdır	66,78
10	Muğla	66,54

Kılıçdaroğlu açısından ise ilk tur ile ikinci tur arasında bazı farklılıklar dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki ilk turda en yüksek oy oranına ulaştığı Doğu ve Güneydoğu bölgelerindeki bazı illerde anlamlı bir artış yaşanmadığıdır. Öyle ki Hakkari ve Diyarbakır ikinci turda da Kılıçdaroğlu'nun en fazla oy aldığı iller arasında yer alsa da bu illerde Kılıçdaroğlu oylarında ortalama 0,26'lık bir düşüş yaşandığı görülmektedir. Öte yandan söz konusu iller arasında Kılıçdaroğlu'nun ikinci turda oyunu en fazla artırdığı şehir ise yaklaşık yüzde 4'lük artışla İzmir olmuştur.

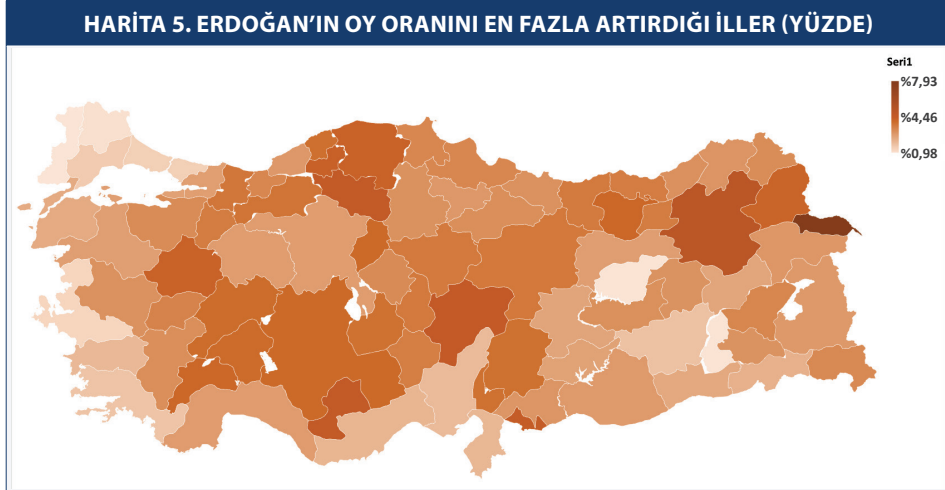
ADAYLARIN İKİNCİ TURDA OYLARINI EN FAZLA ARTIRDIĞI İLLER

Adayların ilk tura kıyasla ikinci turda oransal açıdan oylarını en fazla artırdığı iller şu şekildedir:

Erdoğan'ın oransal açıdan oyunu en fazla artırdığı on il açısından dikkat çeken en önemli çıktı Sinan Oğan seçmenin desteğidir. Öyle ki Erdoğan'ın oyunu en çok artırdığı il Oğan'ın memleketi ve ilk turda en yüksek oy oranına ulaştığı

yer olan Iğdır'dır. Yine buna paralel olarak Erdoğan ilk turda Oğan'ın en yüksek oy oranına ulaştığı diğer iller olan Kayseri, Karabük, Karaman ve Kastamonu'da da oylarını ciddi biçimde artırmıştır. Dolayısıyla Erdoğan'ın ilk tura kıyasla ikinci turda oransal açıdan en fazla oy artırdığı illerin yarısı aynı zamanda Sinan Oğan'ın ilk turda yüksek oy oranına ulaştığı illerdir.

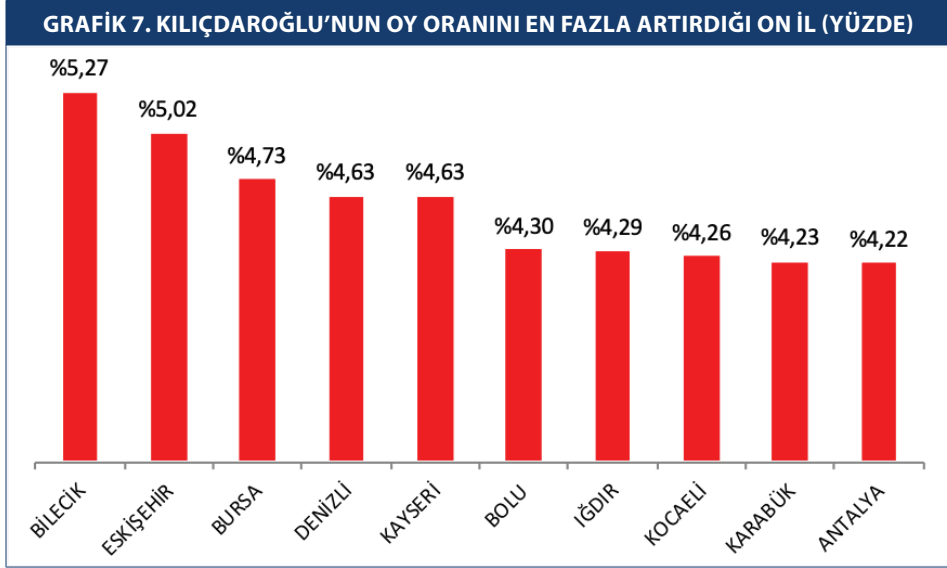
Erdoğan'ın birinci tura kıyasla ikinci turda oyunu en fazla artırdığı iller Harita 5'te koyu renkle gösterilmiştir. Bu bağlamda İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Karadeniz ön plana çıkan bölgelerdir. Sayısal açıdan baktığımızda ise Erdoğan'ın ikinci turda oy sayısını en fazla artırdığı iller Tablo 13'te yer almaktadır.

TABLO 13. ERDOĞAN'IN OY SAYISINI EN FAZLA ARTIRDIĞI İLLER		
	İller	Fark
1	Ankara	44.950
2	İstanbul	29.909
3	Bursa	28.989
4	Konya	25.146
5	Kayseri	22.696
6	Antalya	21.456
7	Manisa	16.575
8	Kahramanmaraş	15.504
9	Kocaeli	14.405
10	Samsun	14.367

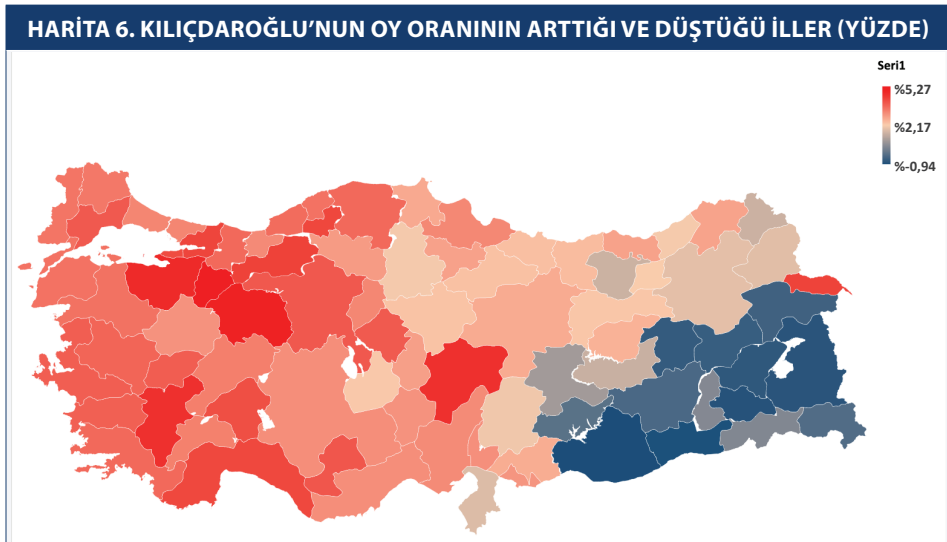
Bu tablo göstermektedir ki ilk tura kıyasla ikinci turda Erdoğan, büyükşehirlerde sayısal anlamda istenilen artışı yakalayamamıştır. Burada özellikle ilçe bazlı yapılan çalışmalarda büyükşehirlerin merkez ilçelerinde Erdoğan'ın oy kay-

bı yaşadığı görülmektedir. Dolayısıyla özellikle batı metropolleri ve büyükşehir merkezlerinde Erdoğan seçmeninin rehavet etkisiyle sandığa ilk tura kıyasla daha düşük bir katılım gösterdiği söylenebilir.

Kılıçdaroğlu açısından ise oransal olarak oyların en fazla arttığı on il Grafik 7'de yer almaktadır.

Kılıçdaroğlu'nun oylarını en fazla artırdığı iller ile Oğan seçmeni arasında da bir paralellik kurmak mümkündür. Bu noktada batı metropolleri ve büyükşehirlerdeki Oğan seçmeninin daha çok Kılıçdaroğlu'nu, diğer bölgelerdeki Oğan seçmeninin ise Erdoğan'ı desteklediği anlaşılmaktadır.

Koyu kırmızı renkle işaretlenenler Kılıçdaroğlu'nun ikinci turda oyunu en fazla artırdığı illeri, mavi renkle işaretlenenler ise en fazla düşürdüğü illeri ifade etmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde Kılıçdaroğlu'nun oy oranlarında dikkate değer bir düşüş olduğu göze çarpmaktadır. Söz konusu bölgelerde katılımın da birinci tura nispetle azaldığını tekrar belirtmekte fayda vardır. Buradan hareketle bu bölgelerdeki HDP seçmeninin önemli bir kısmının ikinci turda sandığa gitmemesi Kılıçdaroğlu'nun bölgedeki oy oranının düşmesine sebep olmuştur.

TABLO 14. KILIÇDAROĞLU'NUN OY SAYISINI EN FAZLA ARTIRDIĞI İLLER		
	İller	1. Tura Eklediği Oy Sayısı
1	İstanbul	192.422
2	Ankara	85.726
3	Bursa	68.039
4	İzmir	58.708
5	Kocaeli	40.711
6	Antalya	36.505
7	Kayseri	33.377
8	Konya	31.977
9	Adana	23.494
10	Manisa	23.417

Sayısal anlamda incelendiğinde ise Kılıçdaroğlu'nun özellikle batı büyükşehirlerinde önemli bir oy artışı yakaladığı görülmektedir. Bunda Oğan seçmenlerinin desteği kadar Erdoğan seçmenlerine kıyasla –HDP'li seçmenler hariç tutulduğunda– Kılıçdaroğlu seçmenlerinin sandığa güçlü bir katılım gösterdiği söylenebilir.

BÜYÜKŞEHİRLERDEKİ SEÇİM SONUÇLARI

Türkiye'deki otuz büyükşehirde cumhurbaşkanı ilk ve ikinci tur seçimlerinde ortaya çıkan sonuç Tablo 15'te yer almaktadır.

Cumhurbaşkanı seçiminin ilk ve ikinci turları göstermiştir ki 2017 referandumu ile başlayan ve 2019 yerel seçimlerinde kendini tekrar gösteren Cumhuriyet İttifakı-muhafız blok arasındaki ayrışma eğilimi önemli oranda devam etmektedir. Burada özellikle İstanbul ve Ankara'da Kılıçdaroğlu'nun az bir farkla da olsa Erdoğan'ı geride bırakması özellikle 2024 yerel seçimleri öncesinde dikkat çekicidir. Her ne kadar büyükşehirlerdeki seçmen gruplarının ekonomik sorunlardan daha fazla etkilenmesi sebebiyle böyle bir sonuç ortaya çıktığı birçok kişi tarafından dile getirilse de bu saptama eksik kalacaktır. Zira ekonomi dahil ancak bundan öte büyükşehirlerde dönüşen ve geçmişe kıyasla daha fazla sınıfsallaşan/sınıfsal ayrımı daha keskin biçimde belirginleşen bir toplumsal yapıdan bahsetmek mümkündür. Dolayısıyla büyükşehirlerdeki sonucu bu bağlamda okumak daha sağlıklı bir netice doğuracaktır.

Ancak büyükşehirlerdeki seçim sonuçları, meclis seçimleri ile birlikte değerlendirildiğinde AK Parti'nin yaşadığı oy kaybına rağmen halen birçok büyükşehirde birinci parti konumunu sürdürdüğü görülmektedir. Bu da aslında yerel seçimler bağlamında blokların izleyeceği neticeye göre farkın değişebileceğini göstermekte ancak her partinin müstakil bir biçimde yarışacağı bir yerel seçimde AK Parti'nin büyükşehirlerde halen önde olduğu anlamına gelmektedir.

TABLO 15. CUMHURBAŞKANI SEÇİMİNİN BÜYÜKŞEHİRLERDEKİ SONUÇLARI (1)												
RECEP TAYYİP ERDOĞAN						KEMAL KILIÇDAROĞLU						
İLLER	1. TUR			2. TUR			1. TUR			2. TUR		
	OY SAYISI	OY ORANI (YÜZDE)	FARK (YÜZDE)	OY SAYISI	OY ORANI (YÜZDE)	FARK (YÜZDE)	OY SAYISI	OY ORANI (YÜZDE)	OY SAYISI	OY ORANI (YÜZDE)	FARK (YÜZDE)	
İstanbul	4.738.748	46,68	1,54	4.768.657	48,22	4,928.772	48,56	5.121.194	51,78	3,22		
Ankara	1.772.846	46,00	2,77	1.817.796	48,77	1.824.023	47,32	1.909.749	51,23	3,91		
Bursa	1.089.522	51,47	3,19	1.118.511	54,66	859.736	40,61	927.775	45,34	4,73		
İzmir	964.470	31,48	1,39	978.316	32,87	1.939.651	63,31	1.998.359	67,13	3,82		
Antalya	667.719	39,85	2,80	689.175	42,65	890.202	53,13	926.707	57,35	4,22		
Konya	983.270	68,94	4,05	1.008.416	72,99	341.123	23,92	373.100	27,01	3,09		
Adana	610.132	43,93	2,03	621.003	45,96	706.780	50,89	730.274	54,04	3,15		
Şanlıurfa	606.584	62,00	2,86	610.116	64,86	353.063	36,08	330.565	35,14	-0,94		
Gaziantep	684.051	59,76	2,96	697.194	62,72	396.591	34,65	414.367	37,28	2,63		
Kocaeli	740.509	54,27	2,74	754.914	57,01	528.534	38,73	569.245	42,99	4,26		
Mersin	455.498	37,57	2,16	467.668	39,73	693.167	57,18	709.410	60,27	3,09		
Diyarbakır	239.837	26,48	1,86	242.074	28,34	651.775	71,96	611.981	71,66	-0,30		
Hatay	418.228	48,03	2,11	430.651	50,14	418.709	48,08	428.258	49,86	1,78		
Manisa	468.849	47,15	3,05	485.424	50,20	458.205	46,08	481.622	49,80	3,72		
Kayseri	582.088	63,33	4,56	604.784	67,89	252.613	27,48	285.990	32,11	4,63		

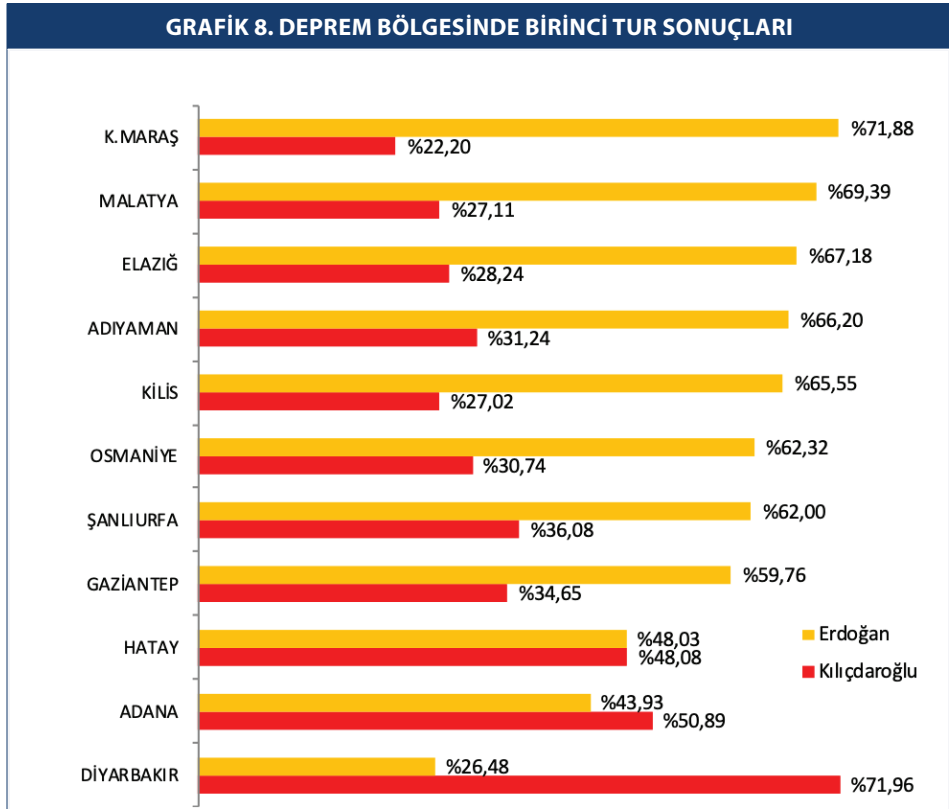
TABLO 16. CUMHURBAŞKANI SEÇİMİNİN BÜYÜKŞEHİRLERDEKİ SONUÇLARI (2)												
RECEP TAYYİP ERDOĞAN						KEMAL KILIÇDAROĞLU						
İLLER	1. TUR			2. TUR			1. TUR			2. TUR		
	OY SAYISI	OY ORANI (YÜZDE)	FARK (YÜZDE)	OY SAYISI	OY ORANI (YÜZDE)	FARK (YÜZDE)	OY SAYISI	OY ORANI (YÜZDE)	FARK (YÜZDE)	OY SAYISI	OY ORANI (YÜZDE)	FARK (YÜZDE)
Samsun	555.696	62,02	3,32	570.063	65,34	281,961	31,47	302.436	34,66	3,19		
Balıkesir	399.145	45,07	2,73	412.724	47,80	431.014	48,67	450.802	52,20	3,53		
K. Maraş	453.535	71,88	3,89	469.039	75,77	140.066	22,20	150.013	24,23	2,03		
Aydın	294.124	38,08	2,08	301.709	40,16	432.886	56,04	449.559	59,84	3,80		
Tekirdağ	298.503	39,02	1,65	302.233	40,67	424.099	55,44	440.815	59,33	3,89		
Van	191.106	35,61	2,89	193.036	38,50	334.192	62,26	308.421	61,50	-0,76		
Sakarya	457.175	64,75	3,74	469.765	68,49	196.777	27,87	216.128	31,51	3,64		
Denizli	312.634	43,88	3,13	326.035	47,01	344.527	48,36	367.447	52,99	4,63		
Muğla	225.948	31,66	1,80	232.111	33,46	448.925	62,90	461.644	66,54	3,64		
Eskişehir	257.707	41,81	2,78	266.063	44,59	310.550	50,39	330.595	55,41	5,02		
Mardin	141.234	32,29	2,47	146.215	34,76	289.109	66,11	274.420	65,24	-0,87		
Trabzon	349.217	65,32	3,57	358.915	68,89	151.475	28,33	162.055	31,11	2,78		
Malatya	296.188	69,39	2,57	302.280	71,96	115.695	27,11	117.804	28,04	0,93		
Ordu	312.502	62,16	3,05	320.120	65,21	163.148	32,45	170.786	34,79	2,34		
Erzurum	295.655	68,59	4,97	306.489	73,56	105.892	24,56	110.188	26,44	1,88		

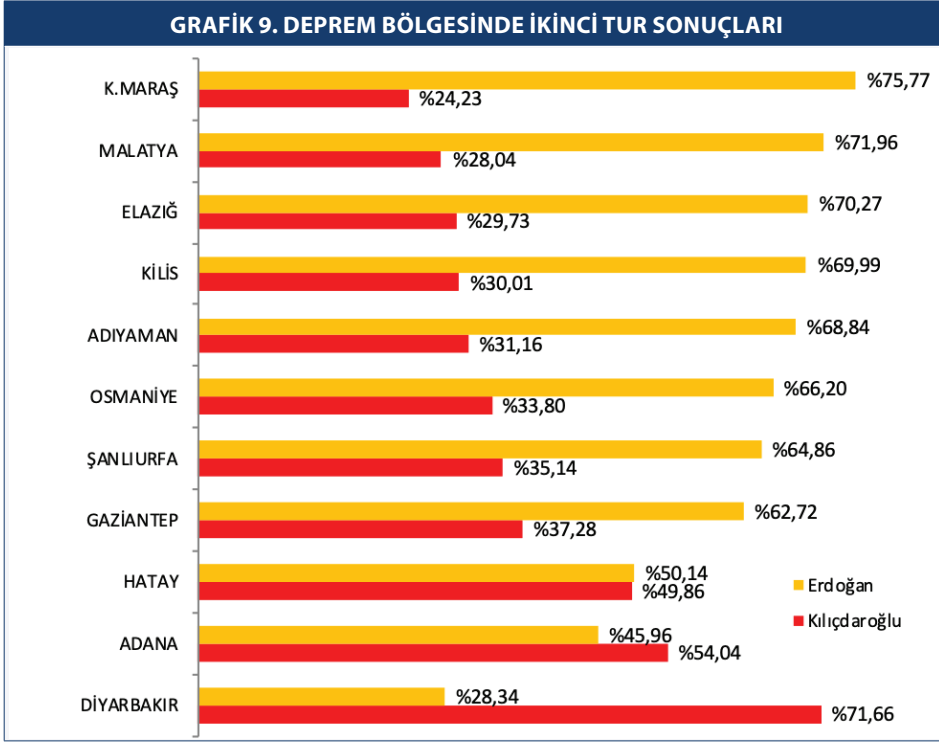
Öte yandan yine ilçe bazlı yapılan değerlendirmelerde görülmektedir ki büyükşehirler açısından en kritik gelişme, dönüşen toplumsal yapıya paralel olarak AK Parti'nin geleneksel anlamda önde olduğu kritik ilçelerde Kılıçdaroğlu'nun daha yüksek oy almasıyla alakalıdır. Buna en iyi örnek olarak İstanbul'da Üsküdar ve Ankara'da Mamak verilebilir. Dolayısıyla mikro seviyede de toplumsal dönüşüm kendini hissettirmeye başladı ve buna özellikle AK Parti kanadının cevap verme ihtiyacının ortaya çıktığı görülmektedir.

Yine büyükşehirler bağlamında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki Kürt seçmen yoğunluklu illerde özellikle ilk turda Kılıçdaroğlu'na güçlü bir destek verildiği ancak ikinci turda Van, Mardin, Diyarbakır ve Şanlıurfa'da hem katılımın hem de Kılıçdaroğlu'nun sayısal anlamda oylarının düştüğü görülmektedir. Dolayısıyla Kılıçdaroğlu'na yönelik HDP desteğinin sahada karŐılık bulduğu ancak ilk ve ikinci turlar arasında söylemdeki milliyetçi savrulmanın aynı seçimde negatif bir reaksiyon oluŐturarak katılımı düşürdüğü söylenebilir.

DEPREM BÖLGESİ SONUÇLARI

Deprem bölgesindeki ilk ve ikinci tur sonuçları ise şu şekildedir:

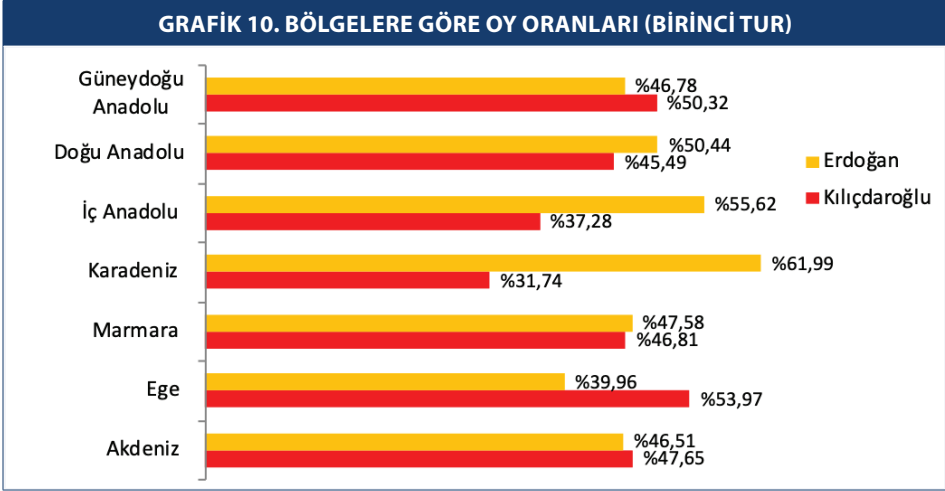
Deprem bölgesi kapsamında on bir ilde sandıktan çıkan sonuçlar yaşanan büyük felakete rağmen mevcut iktidar halen en güçlü alternatif olduğunu göstermektedir. Öyle ki Erdoğan deprem bölgesindeki on bir ilin ilk turda sekiz ve ikinci turda da dokuzunda seçim yarışını önde tamamlamıştır. Kılıçdaroğlu'nun iki turun sonunda seçimi önde bitirmeyi başardığı iki il ise Adana ve Diyarbakır'dır. Bu noktada söz konusu iki ilin özellikle kimlik ve ideoloji bazlı oy verme davranışıyla öne çıktığı düşünüldüğünde Kılıçdaroğlu adına depremin etkilerinin yoğunlukla hissedildiği yerlerde başarısız olduğu görülmektedir.

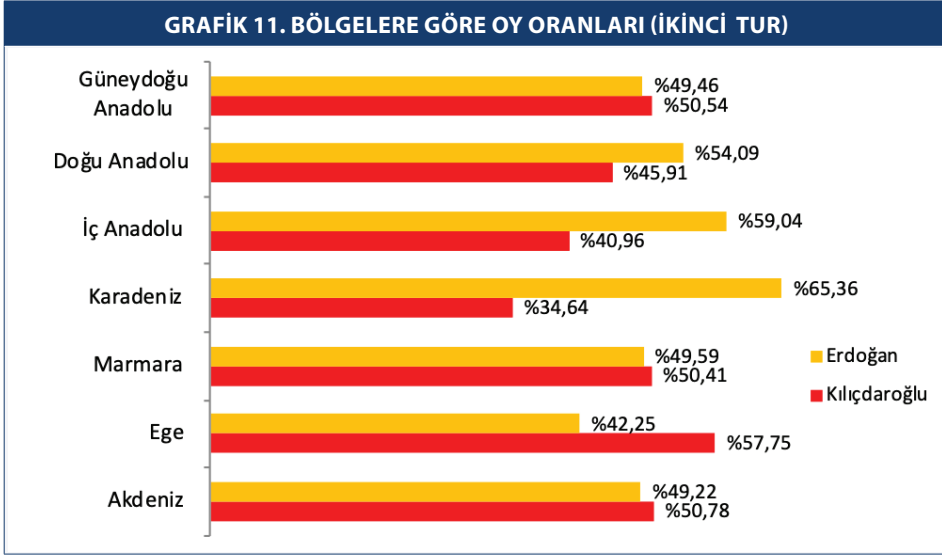
TABLO 17. ADAYLARIN BİRİNCİ TUR OYLARINA GÖRE FARKI (YÜZDE)		
İLLER	ERDOĞAN	KILIÇDAROĞLU
Adana	2,03	3,15
Adıyaman	2,64	-0,08
Diyarbakır	1,86	-0,30
Elazığ	3,09	1,49
Gaziantep	2,96	2,63
Hatay	2,11	1,78
Kahramanmaraş	3,89	2,03
Kilis	4,44	2,99
Malatya	2,57	0,93
Osmaniye	3,88	3,06
Şanlıurfa	2,86	-0,94

Öte yandan ilk tura kıyasla ikinci turda Erdoğan'ın tüm illerde oy oranını artırması, Kılıçdaroğlu'nun ise Adıyaman, Diyarbakır ve Şanlıurfa'da kayıplar yaşaması dikkat çekmektedir.

BÖLGELERE GÖRE SONUÇLAR

Birinci ve ikinci turlarda ortaya çıkan sonuçlar yedi bölge olarak değerlendirildiğinde ortaya şu tablo çıkmaktadır:

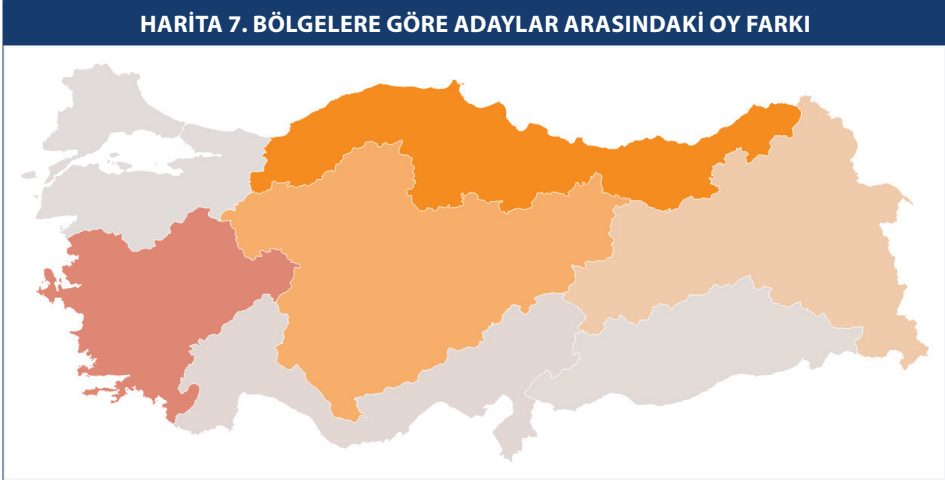
Sonuçlar göstermektedir ki bölgesel bazlı bakıldığında Kılıçdaroğlu dört, Erdoğan ise üç bölgede seçimi önde tamamlamıştır. Ancak burada asıl fark iki adayın bölge bazlı oy oranlarında kendini göstermektedir. Öyle ki Erdoğan ilk turda üç bölgede yüzde 45, bir bölgede 50, bir bölgede 55 ve bir bölgede de yüzde 60 barajını aşmayı başarmıştır. İkinci turda ise Erdoğan, Ege hariç hiçbir bölgede yüzde 49'un altında oy almamıştır. Kılıçdaroğlu ise ilk turda yalnızca iki bölgede yüzde 50'yi aşmayı başarabilmiş, bir bölgede yüzde 40 ve bir bölgede ise yüzde 35'in altında oy almıştır.

TABLO 18. BÖLGELERE GÖRE SEÇİM SONUÇLARI (YÜZDE)

BÖLGELER	İLK TURA GÖRE FARK		ADAYLAR ARASINDAKİ FARK
	ERDOĞAN	KILIÇDAROĞLU	
Akdeniz	2,71	3,13	1,56
Ege	2,29	3,78	15,5
Marmara	2,01	3,60	0,82
Karadeniz	3,37	2,90	30,72
İç Anadolu	3,42	3,68	18,08
Doğu Anadolu	3,65	0,42	8,18
Güneydoğu Anadolu	2,68	0,22	1,08

Asıl anlamlı tablonun adaylar arası bölge bazlı farklar incelendiğinde ortaya çıktığı söylenebilir. Öyle ki Kılıçdaroğlu, Ege dışındaki diğer üç bölgede Erdoğan'ın yalnızca 0,82-1,56 puan arasında önündedir. Öte taraftan Erdoğan rakibine Doğu Anadolu'da 8,18 puan, İç Anadolu'da 18,08 puan ve Karadeniz'de ise 30,72

puan fark atmıştır. Diğer bir ifadeyle Erdoğan, Kılıçdaroğlu'nun önünde tamamladığı üç bölgede büyük bir fark ile bunu başarırken Kılıçdaroğlu önde tamamladığı dört bölgenin Ege dışındaki üçünde çok küçük bir fark oluşturabilmiştir.

Harita 7'den de anlaşıldığı üzere Erdoğan ve Kılıçdaroğlu arasındaki en büyük fark Karadeniz bölgesindedir. Bu bölgede Erdoğan'ın baskın bir şekilde birinci olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan Karadeniz bölgesindeki kadar olmamakla birlikte İç Anadolu ve ardından Doğu Anadolu da Erdoğan'ın Kılıçdaroğlu ile arasındaki farkı açtığı bölgelerdir. Kılıçdaroğlu ise yalnızca Ege bölgesinde kayda değer bir fark ile rakibinin önüne geçebilmiştir. Diğer bölgelerde ise iki adayın oy oranları birbirine yakın düzeyde seyretmiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Tüm bu verilerin ötesinde ortaya çıkan tablo bize göstermektedir ki bir bütün olarak seçmenler yüksek katılım oranı, kendi iç dinamikleri, sosyoekonomik ayrışmalar ve bölgesel farklılıklar gibi sayısı daha da artırılabilir özelliklerine rağmen Türkiye’de belki de demokrasiyi en iyi kavrayan gruptur. Buna paralel olarak seçimler demokrasinin bir numaralı şartı ve mekanizması olarak doğrudan seçmenler tarafından sahiplenilmekte ve uygulanmaktadır.

Ancak verilerin de ortaya koyduğu bazı çıktılar bulunmaktadır. Bu doğrultuda kısa ve net bir biçimde şunlardan bahsedilebilir:

- Türkiye cumhurbaşkanı seçiminde ilk kez ikinci tur mekanizmasını tecrübe etmiştir. Yine bu bağlamda halk tarafından ilk kez 2014’te seçilen cumhurbaşkanı 2023 seçiminde ilk defa ikinci turda seçilmiş ve seçmen iki aday arasında tercih yapmıştır.
- 2014’ten bu yana pekişmeye başlayan ve Erdoğan merkezli hizalanan yüzde 52-48’lik iktidar-muhalefet blokunun yapısal özelliği bu seçimde de kendini göstermiştir. Diğer bir ifadeyle küçük oynaklıklar göstermekle birlikte iki bloklu ve/veya kutuplu bir siyasette yüzde 52-48’lik ayrışmanın devam ettiğini söylemek mümkündür.
- Seçimlere katılım oranındaki istikrar devam etmektedir. Bu bağlamda yüzde 85-87 bandında gerçekleşen genel ve cumhurbaşkanı seçimlerine katılım oranı tekrarlanmış ancak ikinci tur seçimlerde katılım birinci tura oranla yaklaşık 3 puan düşmüştür. Söz konusu düşüş incelendiğinde iki eğilim

dikkati çekmektedir. Bunlardan ilkinin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yoğunlaşan düşüşten ve daha çok Kılıçdaroğlu'nun söyleminde yaşadığı ani milliyetçi savrulmadan kaynaklı olduğu söylenebilir. İkincisi ise her ne kadar sandık bazlı YSK verileri açıklanmadan kesin anlamda bilinmeyecek olsa da ilk verilerin gösterdiği üzere özellikle batı büyükşehirlerinde ve merkez ilçelerinde Erdoğan seçmenlerinin nispeten bir rehavet ile sandığa gitmediği anlaşılmaktadır.

- Katılımla ilgili bir diğer önemli çıktı toplam seçmen sayısının 2018'den bu yana yaklaşık 5 milyon artmasına rağmen katılım oranının korunmasıdır. Dolayısıyla pozitif ve negatif yanları tartışılabilir olsa da seçmenlerin en temel demokratik hakkına güçlü bir şekilde sahip çıkmaya ve bu hakkını kullanmaya devam ettiği görülmektedir.
- Geçersiz oy oranıyla ilgili her ne kadar kamuoyunda bazı spekülasyonlar yapılsa da oransal açıdan önceki seçimlere kıyasla anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Aksine 2018 seçimlerine kıyasla geçersiz oy sayısında düşüş vardır.
- Hem ilk tur hem de ikinci turda katılımın en düşük olduğu iller Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yer almaktadır.
- Yurt dışında katılım oranı 2018'den sonra bir kez daha artarak yüzde 50 bandını aşmıştır. Dolayısıyla yurt dışında yaşayan seçmenlerin sahip oldukları hakkı kullanmaya dönük ilgileri belli oranda devam etmektedir.
- Erdoğan ve Kılıçdaroğlu'nun ulaştıkları oy oranlarında il ve ilçe bazlı yıllardır süre gelen bölgesel farklılıkların devam ettiği görülmektedir. Bu doğrultuda Kılıçdaroğlu ülkenin batı ve güney kıyıları ile metropoller ve batı büyükşehirlerinde öne çıkmaktadır. Ayrıca HDP'nin desteğinde Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerindeki illerde de yarışı önde tamamlamıştır. Erdoğan ise Orta, Kuzey ve Kuzeydoğu Anadolu'da büyük bir farkla rakibinden fazla oy almıştır. Ayrıca Erdoğan'ın büyükşehirler de dahil olmak üzere Türkiye'nin her yerinden büyük oranda desteğini devam ettirdiğini söylemek mümkündür.
- Bölge bazlı incelendiğinde ise Kılıçdaroğlu yalnızca Trakya ve Ege kıyılarında anlamlı bir fark yakalayabilmiştir. Öte yandan Erdoğan ise İç Anadolu ve Karadeniz bölgeleri ile Doğu Anadolu'nun batısı ve kuzeyinde büyük bir fark yakalamıştır. Diğer bölgelerde adaylar arasında önemli farklar bulunmamaktadır.
- Deprem bölgesindeki on bir ilde Erdoğan'ın tartışmasız ve açık ara farkla liderliği bulunmaktadır. Dolayısıyla 6 Şubat depremleri sonrasında yeniden

inşa hususunda en güvenilir aktörün Erdoğan olduğu söylenebilir. Buna paralel olarak deprem bölgesindeki sonuçlar göstermektedir ki 6 Şubat depremlerinin oy verme davranışı üzerinde anlamlı bir etkisi gözlemlenmemiştir.

Sonuç olarak Recep Tayyip Erdoğan 2023 cumhurbaşkanı seçiminde önemli bir başarı göstermiş; yüzde 52,18 oy oranı ve 27 milyon 834 bin 692 oy sayısı ile yeniden cumhurbaşkanı seçilmiştir. Böylelikle Erdoğan eski sistemde 2014 ve yeni sistemde de 2018 ve 2023'te doğrudan halkoyuyla cumhurbaşkanı seçilmeyi başarmıştır. Dolayısıyla halk, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yüzyılını tamamlayan ve yeni yüzyılını başlatan bir lider olarak Erdoğan'ı seçmiştir.

2023 CUMHURBAŞKANI SEÇİMİ

SONUÇLARIN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

BAKİ LALEOĞLU, FATMA ZEHRA ÖZDEMİR

Türkiye, tüm seçim dönemlerinde bir klişe olarak tekrarlanan ve doğruluk payı da taşıyan bir tanımlamayla oldukça kritik bir seçimi geride bıraktı. Seçimlerin siyasal sonuç ve anlamının ötesinde ilk kez iki turlu seçim tecrübe edildi. Buna ek olarak muhalefet bloku, Ata İttifakı ve Sinan Oğan dışında ilk kez HDP dahil bir bütün olarak tek bir çatı adayı destekledi. Dolayısıyla Türkiye 2023 seçimleri ile birlikte teknik ve stratejik açıdan ilk kez bazı pratiklerle tanıştı. Elinizdeki rapor bu ve benzeri pratik ve detayları verileri baz alarak, sayısal açıdan ve karşılaştırmalı bir biçimde ancak cumhurbaşkanı seçimi özelinde analiz etmektedir. Öte yandan raporun dikey aksını birinci ve ikinci tur seçimleri, yatay aksını ise Erdoğan ve Kılıçdaroğlu'nun aldıkları oylar oluşturmaktadır. Bu doğrultuda genel seçim sonuçlarının yanında yurt içi ve yurt dışı oylar, katılım ve geçerli oy oranları, ilk ve ikinci tur arasındaki oy farklılıkları, büyükşehirler, deprem bölgesi, Türkiye'nin coğrafi bölgeleri gibi çeşitli başlık ve açılardan seçim incelenmektedir. Dolayısıyla görselleştirmelerin yardımıyla ve olabilecek en basit şekliyle karşılaştırmalı ve sayısal bir seçim analizi amaçlanmaktadır.